

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	34054
Nom	Paleografia i diplomàtica
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1005 - Grau d'Història	Facultat de Geografia i Història	4	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1005 - Grau d'Història	36 -	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
BOSCA CODINA, JOSE VICENTE	361 - Història Medieval i Ciències i Tècniques Historiogràfiques
CARBONELL BORJA, M.JOSE	361 - Història Medieval i Ciències i Tècniques Historiogràfiques
MANDINGORRA LLAVATA, MARIA LUZ	361 - Història Medieval i Ciències i Tècniques Historiogràfiques

RESUM

Es tracta d'una matèria obligatòria que afronta l'estudi, interpretació i valoració de les fonts escrites, amb especial atenció als testimonis de la Península Ibèrica i particularment aquells produïts a la Corona d'Aragó.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

COMPETÈNCIES

1005 - Grau d'Història

- Capacitat d'organització i planificació
- Capacitat d'abstracció, anàlisi i síntesi
- Consciència crítica de la relació entre els esdeveniments i processos actuals i el passat
- Capacitat de comunicar-se i argumentar en forma oral i escrita en la pròpia llengua, d'acord amb la terminologia i les tècniques usades en la professió
- Capacitat de transcriure, resumir i catalogar informació de forma pertinent
- Capacitat d'identificar i utilitzar apropiadament fonts d'informació per a la investigació històrica
- Consciència de les diferents perspectives historiogràfiques en els diversos períodes i contextos.
- Capacitat de llegir textos historiogràfics o documents originals en la pròpia llengua.
- Coneixement i habilitat per a usar els instruments de recopilació d'informació, com catàlegs bibliogràfics, instruments d'arxiu i referències electròniques.
- Coneixement i habilitat per a usar les tècniques específiques necessàries per a estudiar documents de determinats períodes.
- Capacitat d'identificar i utilitzar apropiadament fonts d'informació per a la investigació històrica.

RESULTATS DE L'APRENENTATGE

L'alumne coneixerà la diacronia de l'escriptura llatina des del segle I a.C. fins a la difusió de la impremta de tipus mòbils, particularment als territoris que des de 1137 constituïran la Corona d'Aragó.

L'alumne serà capaç d'identificar i llegir els tipus gràfics més representatius dins de la cronologia que abasta el programa.

L'alumne serà capaç d'identificar i descriure els principals tipus de testimonis escrits, produïts i utilitzats al llarg del període objecte d'estudi i els fenòmens gràfics al si dels quals s'inscriuen.

L'alumne serà capaç de descriure i analitzar les característiques externes i internes dels documents diplomàtics produïts dins de les coordenades d'espai i temps corresponents al programa.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Introducció: paleografia i diplomàtica.

Introducció al marc disciplinar propi de la Paleografia i la Diplomàtica.

2. El mètode d'estudi dels testimonis escrits: vocabulari i categories d'anàlisi.

Exposició de les principals qüestions metodològiques que planteja l'estudi dels testimonis escrits, amb especial atenció a les categories d'anàlisi i la terminologia específica de la Paleografia i la Diplomàtica.

3. Els testimonis escrits a l'època romana (s. I a.C. s. VI d.C.).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (capital rústica, capital epigràfica, capital cursiva, uncial, minúscula cursiva i semiuncial).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

4. La producció escrita durant l'Alta Edat Mitjana (s. VII s. XI).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (visigòtica rodona, visigòtica cursiva, minúscula carolina, majúscula romànica).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

5. La producció escrita durant la Baixa Edat Mitjana (s. XII s. XV).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (gòtica textual, minúscula diplomàtica, gòtica cursiva, majúscula gòtica).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

6. Entre l'escriptura manuscrita i l'escriptura impresa (ss. XV y XVI).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (humanística rodona, humanística cursiva, majúscula humanística, paleotipus).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	30,00	100
Altres activitats	15,00	100
Pràctiques en aula	15,00	100
Estudi i treball autònom	55,00	0
Lectures de material complementari	20,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	15,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT**ASSISTÈNCIA A CLASSES**

Hi haurà quatre hores de classes presencials a la setmana, es a dir, d'activitat a l'aula habitual de l'assignatura o del grup, al llarg de les quals els professors exposaran i explicaran els aspectes fonamentals que guiaran l'alumne en l'estudi i comprensió dels diferents temes. Així mateix, tot considerant el component pràctic de l'assignatura, es duran a terme distintes activitats (identificació i lectura de tipus gràfics, identificació de les parts i clàusules que componen el tenor dels documents diplomàtics, descripció de les característiques materials dels diferents productes escrits) a partir d'un dossier de materials que serà proporcionat pels professors.

RESOLUCIÓ DE CASOS PRÀCTICS

Al llarg del semestre es realitzaran, dins l'horari habitual de l'assignatura, dos proves pràctiques. Els professors posaran a disposició dels estudiants tant els materials necessaris per a la resolució dels casos pràctics, com les oportunes indicacions per a la seua realització. La resolució dels casos pràctics serà objecte d'avaluació.

PREPARACIÓ DE L'EXAMEN

Per a la preparació dels diferents temes, amb la finalitat de realitzar l'examen, serà fonamental tenir presents els continguts teòrics explicats al llarg de les classes, les lectures complementàries, les lectures particularment recomanades per a cada tema i les activitats pràctiques desenvolupades a l'aula.

AVALUACIÓ

1. EXAMEN: Seran objecte de l'examen els continguts explicats a l'aula, que es correspondran amb els diferents punts del programa. L'examen consistirà en una prova escrita de caràcter teòrico-pràctic, d'acord amb el contingut i el desenvolupament de l'assignatura. L'examen escrit es realitzarà en la data oficial fixada pel Centre i constituirà un 70% de la nota total. **Tanmateix, cal advertir que només faran mitjana amb la resta de qualificacions els exàmens que obtinguen una nota mínima de 5.**

2. RESOLUCIÓ DE CASOS PRÀCTICS: Al llarg del semestre es realitzaran dos proves pràctiques, que representaran un 30% de la qualificació total. Les qualificacions obtingudes regiran per a les dues convocatòries del curs acadèmic. En cap cas seran recuperables.

Els problemes d'ortografia, sintaxi i/o expressió escrita puntuaran negativament en la qualificació de totes les proves escrites i la seua acumulació pot comportar el suspens de l'assignatura.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- BISCHOFF, B. (1979), *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*. Berlin. (Trad. fran. *Paléographie de l'Antiquité romaine et du Moyen Âge Occidental*, a cargo de H. Atsma-J. Vézin, Paris, 1985).
- CENCETTI, G. (1953-54), *Lineamenti di storia della scrittura latina*. Bologna. (Reed. de Gemma Guerrini Ferri, con una actualización bibliográfica, Bologna, 1997).
- PETRUCCI, A. (1985), *Breve storia della scrittura latina*. Roma. (2ª edición revisada y actualizada, Roma, 1992).
- PETRUCCI, A. (2002), *Prima lezione di paleografia*. Roma- Bari. (Trad. cat. *Una lliçó de paleografia*. València, 2008).
- GUYOTJEANNIN, O.- PYCKE, J.- TOCK, B.M. (1993), *Diplomatique Médiévale*. Turnhout
- PRATESI, A. (1979), *Genesi e forme del documento medievale*. Roma. (2ª ed. Roma, 1987).
- RABIKASKAS, P. (1976), *Diplomatica generalis (Praelectionum lineamenta)*. Ad usum studentium. 4ª ed. Romae.
- MARÍN MARTÍNEZ, T.-RUIZ ASENCIO, J.M. (dirs.) (1978), *U.N.E.D. Unidades didácticas de Paleografía y Diplomática*. Madrid.
- MILLARES CARLÓ, A. (1983), *Tratado de Paleografía Española*. Con la colaboración de J.M. RUIZ ASENCIO. 3ª ed. Madrid. 3 vols.
- Referencia b10: NÚÑEZ CONTRERAS, L. (1994), *Manual de Paleografía. Fundamentos e Historia de la escritura latina hasta el siglo VIII*. Madrid.

Complementàries

- CAPPELLI, A. (1979), *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*. Milano. 6ª ed.
- BRUCKNER, A. - MARICHAL, R. (eds.) (1954-), *Chartae Latinae Antiquiores*. Facsimile-Edition of the Latin Charters Prior to the Ninth Century. I-IV, Olten-Lausanne, V-LV, Zürich.
- LOWE, E. A. (1935-66/1971), *Codices Latini Antiquiores*. A Palaeographical Guide to the Latin Manuscripts prior the ninth century. Oxford.

- KIRCHNER, J. (1955), *Scriptura latina libraria a saeculo primo usque ad finem medii aevi. LXXVIII imaginibus illustrata.* Monachii. (2^a ed. Monachii, 1970).
- KIRCHNER, J. (1966), *Scriptura gothica libraria a saeculo XII usque ad finem medii aevi. LXXXVII imaginibus illustrata.* Monachii et Vindobonae.
- STEFFENS, F. (1909), *Lateinische Paläographie.* 2^a ed. Trier. (Reimpr. Berlin, 1929, 1964). (Trad. Fran. *Paléographie Latine.* Treves-Paris, 1910).
- ARNALL I JUAN, M. J.; PONS I GURÍ, J. M. (1993), *L'escriptura a les terres gironines. Segles IX-XVIII. I. Text i transcripcions. II. Llàmines.* Girona.
- ARRIBAS ARRANZ, F. (1965), *Paleografía Documental Hispánica.* Valladolid. 2 vols.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1972), *Colección diplomática del Concejo de Zaragoza.* Zaragoza.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1958), *Exempla scripturarum Latinarum. In usum scholarum. Pars Prior.* Zaragoza.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1974), *Exempla scripturarum Latinarum. In usum scholarum. Pars Altera.* Zaragoza.
- LÁMINAS (s.a.), *Láminas para uso de los alumnos de la Cátedra de Paleografía y Diplomática de la Universidad Complutense de Madrid.* Madrid. 2 vols
- MATEU IBARS, J.-MATEU IBARS, M. D. (1980-1992), *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón.* Barcelona. 2 vols.
- MILLARES CARLÓ, A. (1983), *Tratado de Paleografía Española. Con la colaboración de J.M. RUIZ ASENCIO.* 3^a ed. Madrid. 3 vols.